

Selvitys kehityspoliittiselle toimikunnalle:

Kehitystä tukeva politiikkajohdonmukaisuus Suomen toimissa kansainvälistä veronkiertoa vastaan

Selvitys ei edusta KPT:n kantaa, vaan on teetetty KPT:n johdonmukaisuutta tarkastelevan vuosiarvion taustaksi. KPT:n jäsenistön keskuudessa on aiheesta eriäviä mielipiteitä.

Laatinut: Matti Ylönen

14.3.2014

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
Hallitusohjelmassa kunnianhimoiset tavoitteet	2
Kansainvälinen politiikka määrittää reunaehdot.....	3
EU:lta puuttuu lista veroparatiiseista.....	3
2. Mitä on luvattu ja mitä tehty?.....	4
Ulkoasiainministeriö lähti nopeimmin viemään linjauksia käytäntöön.....	4
Veropetosten vastaisen toimintasuunnitelman tavoitteet samalla tasolla EU:n komission kanssa	5
Maakohtaista veroraportointia on ajettu varauksin	6
Suomi on mukana automaattisen verotiedonvaihdon laajentamisessa	7
Rahanpesun vastainen työn tavoitteet samalla tasolla EU:n komission kanssa.....	8
Omistajaohjauspolitiikassa veroista käydään keskustelua, mutta Norja on Suomea edellä.....	8
Kansainvälisiä ohjelmia tuettu, maatason kehitysyhteistyö vielä suunnittelupöydällä.....	9
3. Miten kehitysmääränsä on otettu huomioon?	10
Tavoitteita on edistetty, mutta harvoin kunnianhimoisimman vaihtoehdon mukaan.....	10
Tapaus Norja: Millaista on "eturintaman" kehityspolitiikka veroparatiiseja vastaan?.....	10
4. Miten hallintoa ja päätöksentekoa voitaisiin parantaa?	11
Ministeriöiden resurssit tulee parantaa	11
Eduskunnan otettava sille kuuluva rooli päätöksenteossa.....	12
Miten kehityspolitiikka näkyisi paremmin Suomen veronkiertoa ja veroparatiiseja koskevassa politiikassa?.....	12
Johtopäätökset.....	13
Lähteet	13

1. Johdanto

Veroparatiisit, kansainvälinen veronkierto ja yritysten aggressiivinen verosuunnittelu ovat nousseet kansainvälisen politiikan kysymyksiksi. Euroopan unionin jäsenvaltioiden arvioidaan menettävän vuodessa 1000 miljardin euron edestä verotuloja laittoman veronkierron ja lain harmaalla alueella liikkuvan aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi.¹

Kansainväliseen veronkiertoon ja veroparatiiseihin puuttumisesta on tullut myös merkittävä kehityspoliittinen teema. Kehitysmaiden on arvioitu menettävän pelkästään yritysten jonkin maan lakeja rikkovien toiminnan vuoksi 160 miljardia dollaria verotuloja, enemmän kuin mitä ne saavat kehitysapuna.²

¹ Murphy 2013.

² Christian Aid 2008.

Laittomat rahavirrat kaikista köyhimmistä kehitysmaista (LDC-maat) ovat kasvaneet arvioiden mukaan yli kuuden prosentin vuosivauhdilla vuosina 1990–2008.³ Summat ovat arvioita. Tarkkojen lukujen laskeminen on mahdotonta muun muassa siksi, että monista veroparatiiseista ei saada kunnollisia tilastotietoja arvioiden pohjaksi.⁴

Myös yritysten toiminta on muuttunut yhä kansainvälisemmäksi ja niiden toimintakenttä on muodostunut aidosti globaaliksi. Tällä hetkellä yritysten sosio-ekonomististen ja ympäristövaikutusten arviointiin on olemassa paljon erilaisia malleja, mutta veronmaksun suhteen keskustelu on vasta lähtenyt käyntiin.

Veroparatiiseja voidaan käyttää joissain tapauksissa perustellusti yritysten kansainvälisessä liiketoiminnassa. Kokonaisuutena etenkin veroparatiisien salaisuuslait ruokkivat kuitenkin kehitysmaissa ja rikkaissa maissa veronkiertoa ja verojen välttelyä, lisäävät riskejä, ja johtavat tulonjaon ja kilpailun vääristymiseen yritysten ja kansalaisten välillä. Yritysten rahavirtojen valvominen on vaikeaa, yksityishenkilöt voivat piilottaa omaisuuttaan verottajalta ja rahanpesu helpottuu. Ongelmat ovat merkittäviä jopa rikkaissa maissa⁵, mutta kehitysmaat kärsivät erityisen paljon.

Yritysten verotuksen osalta kansainvälisen verotuksen kysymykset kytkeytyvät myös kysymykseen siitä, missä maissa globaalissa arvoketjussa syntyvä arvonlisä näytetään ja ketä se hyödyttää. Joissain tapauksissa vastakkain voivat olla kahden eri valtion edut, joko kahden kehitysmaan välillä, tai kehitysmaan ja rikkaan maan välillä. Viime aikoina ongelmaksi on tunnustettu yhä useammin kuitenkin se, että tuloja ei monesti veroteta missään maassa.⁶ Suomessa käynnissä oleva julkinen verokeskustelu on keskittynyt lähinnä Suomen veromenetyksiin, mutta kyse on paljon laajemmasta asiasta.

Hallitusohjelmassa kunnianhimoiset tavoitteet

Kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien vastaiset toimet tulivat vahvasti mukaan Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan.⁷ Hallitusohjelmassa linjattiin, että

Suomi toimii eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamisessa. Selvitetään mahdollisuudet ottaa OECD:n kriteereitä tiukempi listaus veroparatiiseiksi katsotuista maista ja alueista. Edistetään automaattisen tietojenvaihdon käyttöönottoa kansainvälisissä verosopimuksissa ja olemassa olevien tietojen vaihdon mahdollisuutta käytetään aktiivisesti. Edistetään myös ylikansallisten yritysten maakohtaisten tilinpäätöstietojen julkistamista.

Suomi tukee automaattisen ja monenkeskisen tietojenvaihdon yleistymistä kansainvälisessä verotustietojen vaihdossa. Verotusta koskevien tietojen vaihtoa koskevien sopimusten tekemistä veroparatiisien kanssa jatketaan.

Hallitus toimii veroparatiisien sulkemiseksi mm. tiukentamalla yritysten raportointivelvollisuutta ja lisäämällä viranomaisten tietojen vaihtoa.

Linjaukset olivat kansainvälisesti kunnianhimoisia ja ne loivat hyvää pohjaa viedä Suomi hallitusohjelman sanoin ”eturintamaan” kansainvälisesti. Edellisen hallituksen hallitusohjelmassa veronkiertoa tai veroparatiiseja ei mainittu.

Avainministeriöitä ovat valtiovarainministeriö, ulkoasiainministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Valtiovarainministeriö edustaa ministeriön alaisen verohallinnon kanssa Suomea OECD:n verotyöryhmissä. Ulkoasiainministeriön päävastuulle kuuluu kehityspolitiikka sekä YK-politiikka. Maailmanpankki-kantoja muotoilevat valtiovarainministeriö ja ulkoasiainministeriö. IMF-asioista vastaa Suomen Pankki. Myös oikeusministeriö kommentoi lakialoitteita.

³ Kar 2011.

⁴ Palan 2003.

⁵ OECD 2013.

⁶ Ks. Esim OECD 2013.

⁷ Valtioneuvoston kanslia 2011.

Kansainvälinen politiikka määrittää reunaehdot

Euroopan unionin ja OECD:n säädöshankkeet määrittelevät pitkälti kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien vastaisen toiminnan reunaehdot. Aloitteita näillä foorumeilla on ollut tällä hallituskaudella enemmän kuin koskaan aiemmin.

OECD:ssä käynnistyi vuoden 2013 alussa *Base Erosion Profit Shifting* -kärkihanke.⁸ Se pyrkii rajaamaan suuryritysten aggressiivisesta verosuunnittelusta johtuvaa veropohjan rapautumista (*'base erosion'*) ja voittojen keinotekoista siirtoa matalan verotuksen valtioihin tai veroparatiiseihin (*'profit shifting'*). Julkilausuttuna tavoitteena on puuttua erityisesti tilanteisiin, jossa yhtiöiden tuloja ei veloiteta keinotekoisten verojärjestelyjen vuoksi missään valtiossa. Työ tehdään OECD:n työryhmissä, ja tuloksia on tarkoitus saada aikaan jo vuonna 2015. OECD on myös laajentanut verotyötään kehitysmaiden suuntaan Global Forum on Taxation -foorumin kautta. Kehitysmailla ei kuitenkaan ole äänioikeutta OECD:ssä tai Global Forumissa. OECD on myös kehittänyt automaattisen tietojenvaihdon globaalia standardia (Common Reporting Standard) jonka sisältö hyväksyttiin veroasiainkomiteassa tammikuussa 2014 ja joka on tarkoitus vahvistaa OECD:n neuvoston ministerikokouksessa toukokuussa 2014.

Yritysten maakohtaista vero- ja talousraportointia käsiteltiin tilinpäätös- ja avoimuusdirektiivien uudistuksissa vuosina 2012–2013 sekä uudistettaessa tilinpäätösdirektiivin vaatimuksia yritysten ei-taloudellisesta raportoinnista vuosina 2013–2014.

Automaattista verotietojen vaihtoa on edistetty säästö(korko)direktiivillä, jota päivitettiin vuonna 2008. Nyt on keskitytty direktiivin uusimpien muutosten viemiseen käytäntöön. On mahdollista, että säästödirektiiviä uudistetaan vielä Kataisen hallituksen hallituskauteksi.

Euroopan komissio käynnisti marraskuun 2013 lopussa EU:n emo- tytäryhtiödirektiivin uudistushankkeen. Direktiivin uudistushankkeessa pyritään täsmentämään direktiiviä siten, että saataisiin estettyä tilanteet joissa tuloa ei ole verotettu missään jäsenvaltiossa.⁹ Komissio antoi kesäkuussa 2013 myös ehdotuksen veroalan hallinnollisen yhteistyön direktiivin muutoksesta. Muutoksella laajennettaisiin automaattinen tietojenvaihto koskemaan myös eräitä pääomatuloja.

Vuonna 2013 alettiin uudistaa EU:n rahanpesudirektiiviä. Sillä voidaan vaikuttaa etenkin EU:ssa asuvien ja EU:n ulkopuolisten yksityishenkilöiden mahdollisuuksiin kätkeä laittomasti hankittuja varoja piiloon viranomaisilta. Neuvottelut ovat tätä kirjoittaessa kesken.

Direktiiveillä on merkitystä myös kehitysmaalle. Globaali standardi luo pohjaa laajentaa automaattista tiedonvaihtoa kehitysmaiden suuntaan. Maakohtainen veroraportointi antaisi kehitysmaiden verohallinnoille helppokäyttöistä lisätietoa yritysten veronmaksusta sekä lisäisi kansalaisten ja muiden sidosryhmien mahdollisuuksia saada tietoa veronmaksusta. Rahanpesudirektiivi hankaloittaa myös kehitysmaista tulevaa rahanpesua.

EU:lta puuttuu lista veroparatiiseista

OECD kehitti vuonna 1998 veroparatiisin määritelmän. Veroparatiiseille tyypillisiä piirteitä ovat tiettyjen tulolajien alhainen verokanta, tehokkaan kansainvälisen tiedonvaihdon puute, läpinäkyvyyden puute, sekä se, että veroparatiiseissa toimivilla sijoittajilla ja yrityksillä on harvoin todellista liiketoimintaa kyseisissä maissa. Samalla OECD sitoutui kehittämään määritelmän pohjalta listan veroparatiiseista.¹⁰

Erilaisia veroparatiisilistoja on tämän jälkeen tehty monia. Monet vaikutusvaltaiset valtiot täyttävät OECD:n kriteerit, ja ne ovat harvoin esiintyneet veroparatiiseista tehdyillä listoilla. Vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen tehty OECD:n veroparatiisien musta lista tyhjeni muutamassa viikossa. OECD:n Global Forum -yhteistyöelin on pitänyt tämän jälkeen omaa listaa valtioista, joiden viranomaisyhteistyössä muiden maiden kanssa on puutteita. Marraskuussa 2013 yhteistyökyvyttömiksi maiksi listattiin Brittiläiset Neitsytsaaret, Luxemburg, Kypros ja Seychellit. Lisäksi 14 usein veroparatiisiksi miellettyä valtiota jätettiin arvioimatta, koska arviointi oli tässä vaiheessa mahdotonta niiden lainsäädännön tai säätelyn puutteiden vuoksi. Listojen moninaisuus alleviivaa sitä, että ne ovat myös poliittinen kysymys.

Veroparatiisilistoja tarvitaan esimerkiksi veroparatiiseihin ja niiden käyttöön liittyvien sanktioiden

⁸ OECD 2013.

⁹ Euroopan komissio 2013a.

¹⁰ OECD 1998, 23.

kehittämiseen. Tästä syystä EU:ssa on käyty keskustelua EU:n oman veroparatiisilistan kehittämisestä. Mahdollinen musta lista on selvitettävänä myös komission perustamassa asiantuntijatyöryhmässä (Platform for Tax Good Governance), jonka puitteissa jäljempänä mainittavaa komission joulukuussa 2012 julkaisemaa veropetosten ja veronkierron vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanoa ja seurantaa on tarkoitus toteuttaa. Ainakin Tanska ja Ranska ovat kehittäneet omia veroparatiisilistojaan.

2. Mitä on luvattu ja mitä tehty?

Ulkoasiainministeriö lähti nopeimmin viemään linjauksia käytäntöön

Työ hallitusohjelman kirjausten viemiseksi käytäntöön koko hallituksen tasolla lähti käyntiin verkkaisesti. Avainministeriöistä vain ulkoasiainministeriö oli syksyyn 2013 mennessä tarkentanut hallitusohjelman linjauksia helmikuussa 2012 julkaistussa kehityspoliittisessa toimintaohjelmassa.¹¹ Valtiovarainministeriö ja Työ- ja elinkeinoministeriö ovat julkaisseet hallituskauden aikana useita investointeja, kehitysyhteistyötä, veropolitiikkaa ja pääomamarkkinoiden säätelyä käsitteleviä raportteja, mutta näistä ei löydy tarkempia linjauksia aiheesta.¹² Kehityspoliittisessa toimintaohjelmassa teemaa siis käsitellään, ja sen mukaan

Kehitysyhteistyöllä tulee auttaa kehitysmaita verojärjestelmien ja julkisten palvelujen kehittämisessä. Tarvitaan myös kansainvälisiä toimia veronkierron ehkäisemiseksi ja sääntelemättömän pääomakadon hillitsemiseksi. Veroparatiisien sulkemiseksi on parannettava verotietojen vaihtoa valtioiden kesken, kehitettävä kirjanpitorekisterien ylläpitoon liittyviä kansainvälisiä standardeja, tiukennettava yritysten raportointivelvollisuutta ja lisättävä viranomaisten tietojen vaihtoa.

Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto laati vuonna 2011 selvityksen kehityksestä ja verotuksesta kumppanimaiden näkökulmasta. Keväällä 2013 laadittiin verotusta ja kehitystä käsittelevä UM:n linjaus Suomen vaikuttamisprioriteeteista. Ministeriö painotti siinä toimintaa OECD:ssä, YK:n vuosituhatavoitteiden jälkeisten kehitystavoitteiden suunnittelussa, sekä Financial Transparency Coalition -foorumilla. Lisäksi linjaus nosti esiin yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa pidetyt seminaarit.

Hallitusohjelman kirjauksia on tarkennettu ministerien puheissa¹³, lausunnoissa ja vastauksissa eduskunnassa esitettyihin kirjallisiin kysymyksiin¹⁴ sekä toimenpidealoitteisiin¹⁵. Hallitus on valtiovarainministeri Urpilaisen mukaan selvittänyt mahdollisuutta laatia OECD:n monien vaatimattomana pitämää veroparatiisilistausta kattavampi veroparatiisilistaus.¹⁶ Tämä tulisi ministerien kannanottojen mukaan tehdä ensisijaisesti EU:n kautta. Valtiovarainministerin mukaan Suomi voisi edetä listan laatimisessa myös Pohjoismaiden kesken tai tarvittaessa yksin, jos EU:n aloite ei etene. Pohjoismaista listausta on jo selvitetty ja valtiovarainministeriön mukaan todettu, ettei se onnistu. Lisäksi Suomi on ollut VM:n mukaan aloitteellinen automaattisen verotiedonvaihdon kehittämisessä Yhdysvaltojen kanssa.¹⁷

Ulkoasiainministeriön lisäksi myös valtiovarainministeriö on järjestänyt kaksi korkean profiilin seminaaria kansainvälisestä veronkierrosta ja sen torjunnasta. Eduskunnassa jätettyjen kirjallisten kysymysten vastauksissa ja muissa lähteissä on tuotu esiin Suomen ansioina myös muun muassa kahdenvälisen

¹¹ Ulkoasiainministeriö 2012.

¹² TEMin tämän hallituskauden julkaisuissa aihetta olisi voitu sivuta ainakin raporteissa jotka käsittelevät investointien houkuttelemista Suomeen, yritysten aineettomien oikeuksien verohelpotuksia, sekä TEM:n tekemää kehitysyhteistyötä. Ks. työ- ja elinkeinoministeriö 2012a, 2012b ja 2012c. VM on tällä hallituskaudella tuottanut useampia selvityksiä pääomamarkkinoiden säätelystä. Ks. Valtiovarainministeriö 2012a ja 2012b.

¹³ Urpilainen 2013.

¹⁴ Tolppanen ja Urpilainen 2012, Torniainen ja Urpilainen 2012, Tossavainen ja Räsänen 2013

¹⁵ Tiilikainen ym. 2013. Toimenpidealoite oli tätä kirjoittaessa (10.1.) lähetetty valtiovarainvaliokunnasta sen verojaostoon, joka ei vielä ollut käsiteltyt aloitetta.

¹⁶ Kehitysministeri Heidi Hautalan vastaus pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen vetoomuskirjeeseen, 22.1.2013 sekä Urpilainen 2013.

¹⁷ Urpilainen 2013.

verotiedonvaihtosopimusten noudattamisen valvonta OECD:n Global Forumissa,¹⁸ automaattisen tiedonvaihdon kehittäminen EU:n ja OECD:n puitteissa,¹⁹ osallistuminen komission veronkierron ja veropetosten vastaisen toimintaohjelman työryhmiin,²⁰ sekä toiminta OECD:n BEPS-hankkeen työryhmissä (etenkin aggressiivisen verojen välttelyn työryhmä 11).²¹ Suomen päässä yksi merkittävä toimi on ollut yritysten siirtohinnoittelutarkastuksia tekevän henkilöstön määrän merkittävä lisäys vuoden 2012 alussa.²²

Eri ministeriöiden avainministerit ovat lisäksi laatineet yhteistä toimintaohjelmaa koordinoitakseen työtä tässä teemassa. Hallituksen kansainvälisen veronkierron vastainen toimintaohjelma on hyväksytty talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 25.2.2014 ja se annettaneen eduskunnalle tiedoksi valtioneuvoston tiedonantona. Alla esitellään hallituskauden keskeisimmät lainsäädäntöhankkeet ja Suomen kannat niissä.

Veropetosten vastaisen toimintasuunnitelman tavoitteet samalla tasolla EU:n komission kanssa

Kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien suitsiminen on ollut hallituskauden aikana merkittävä teema Euroopan unionissa. Komissio julkaisi joulukuussa 2012 veropetosten ja veronkierron vastaisen toimintasuunnitelman, jota pohjustettiin kesällä 2012 annetulla tiedonannolla.

Heinäkuussa 2012 valmistuneessa valtiovarainministeriön valmistelemassa kannassa²³ linjattiin, että ”Suomi suhtautuu myönteisesti tiedonantoon konkreettisista tavoista tehostaa veropetosten ja veronkierron torjuntaa EU:ssa ja sen ulkopuolella”. Lisäksi Suomi halusi tehostaa veronkeruuta niissä EU:n jäsenvaltioissa, joissa siinä nähdään ongelmia. Hallintovaliokunta ja valtiovarainvaliokunnan verojaosto eivät tehneet kirjelmään muutosehdotuksia. Lopullista toimintasuunnitelmaa käsiteltiin alkuvuonna 2013. Valtiovarainministeriön valmistelemassa E-kirjelmässä²⁴ todettiin, että

Suomi suhtautuu myönteisesti komission toimenpide-ehdotuksiin tietojenvaihdon ja vero- ja muiden viranomaisten yhteistyön edellytysten parantamiseksi sekä välittömän että välillisen verotuksen alalla. Suomi pitää myös tärkeänä säästödirektiivin muutosten toteuttamista ja neuvottelumandaatista sopimista kolmansia maita koskevien säästöverosuopimusten osalta.

Muihin toimintasuunnitelman säädösehdotuksiin veropetosten ja veronkierron torjunnan tehostamiseksi Suomi suhtautuu myönteisesti ja muodostaa tarkemman kannan kunkin ehdotuksen osalta erikseen siinä vaiheessa, kun ehdotukset on annettu ja niiden sisältö ja oikeusperustat ovat tiedossa.

Suomi suhtautuu myönteisesti komission suositukseen toimenpiteistä, joilla kannustetaan EU:n ulkopuolisia maita soveltamaan hyvän hallintotavan vähimmäisvaatimuksia verotusalaalla (K(2012) 8805) sekä suositukseen koskien aggressiivista verosuunnittelua (K(2012) 8806).

Lisäksi mukana oli teknislouuntoisia tarkennuksia. Aloite eteni käsittelyyn valtiovarainvaliokuntaan, joka yhtyi asiassa valtioneuvoston kantaan. Tästä tuli suuressa valiokunnassa myös eduskunnan kanta.

Eurooppalaiset kansalaisjärjestöt tarjosivat 22.5.2012 Ecofin-kokouksen alla lähettämässään kirjeessään pääministeri Kataiselle mahdollisuuksia vaatia kunnianhimoisempia kantoja muun muassa automaattisesta verotietojenvaihdosta ja yritysten maakohtaisesta veroraportoinnista.²⁵ Automaattisen tietojenvaihdon osalta globaali standardi automaattisesta tietojenvaihdosta on askel eteenpäin, tosin sen käytäntöön vieminen on vielä edessä..

Suomi ei lähtenyt ajamaan Euroopan unionissa saavutettua kompromissiehdotusta laajempia aloitteita. Virkamieshaastattelut perustelivat tätä sillä, että ei haluta lähteä ajamaan aloitteita joiden läpimeno tiedetään ennalta mahdottomaksi. Tämä linja näyttäisi toistuvan myös muualla. Toisaalta kunnianhimoisten kantojen vaatiminen julkisuudessa olisi voinut luoda tulevaisuudessa poliittista tilaa nykyistä kattavammille aloitteille.

¹⁸ Torniainen ja Urpilainen 2012.

¹⁹ Torniainen ja Urpilainen 2012.

²⁰ Torniainen ja Urpilainen 2012.

²¹ Torniainen ja Urpilainen 2012.

²² Hongisto ja Urpilainen 2013.

²³ Valtiovarainministeriö 2012c.

²⁴ Valtiovarainministeriö 2013.

²⁵ Kepa ja Eurodad 2012.

Maakohtaista veroraportointia on ajettu varauksin

Hallitusohjelman linjaus edistää ”ylikansallisten yritysten maakohtaisten tilinpäätöstietojen julkistamista” on osoittautunut kaikista ajankohtaisimmaksi – ja poliittisesti hankalimmaksi – kirjaukseksi.

Kehitysmaiden verohallinnoilla on usein heikot mahdollisuudet saada tietoja yritysten verojärjestelyistä, ja vielä vaikeampaa tämä on sijoittajille, kansalaisille ja muille sidosryhmille. Laaja maakohtainen, keskitetty raportointi maksetuista veroista ja muista keskeisistä taloustiedoista auttaisi verottajia, kansalaisia ja sijoittajia hahmottamaan paremmin yritysten riskejä, veronmaksua ja sen vastuullisuutta. Nyt näitä tietoja raportoidaan pääasiallisesti koko konsernin tasolla ja maakohtaisesti kunkin tytäryhtiön tilinpäätöksessä. Tilinpäätökset eivät kuitenkaan ole kaikissa maissa julkisia tai niiden hankkiminen on hyvin hankalaa. Maakohtainen keskitetty raportointi veroista ja muista keskeisistä taloustiedoista lisäisi avoimuutta.

Keskustelu lähti liikkeelle 1990-luvulla *Extractive Industries Transparency Initiative EITI* – aloitteen kautta. Sen tavoitteena on vähentää korruptiota tarjoamalla luonnonvara-alan yrityksille vapaaehtoinen mahdollisuus raportoida kehitysmaiden hallituksille maksamansa verot. Vapaaehtoisia raportteja on tullut vähän ja niiden vertailtavuus on ollut usein heikko.

Yhdysvalloissa vuonna 2009 hyväksytty Dodd-Frank -lakipaketti velvoitti öljy-, kaasu- ja kaivosalan yhtiöt raportoimaan maittain ja hankekohtaisesti maksamansa verot. EU laajensi vuonna 2012 käynnistetyssä avoimuus- ja tilinpäätösdirektiivien uudistuksessa raportointia koskemaan metsäyhtiöitä, jotka toimivat aarniometsäalueilla.²⁶ Hallitus totesi Työ- ja elinkeinoministeriössä työministeri Ihalaisen alla valmistellussa U-kirjelmässä²⁷ asiasta näin:

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ennen jäykän ja hankalasti muuttuviin olosuhteisiin sopeutettavan pakottavan sääntelyn antamista huolellisesti arvioidaan, voidaanko asetetut tavoitteet saavuttaa itsesääntelyn keinoin ja yritysten omaehtoisin toimin. ... Valtioneuvosto katsoo huomioon ottaen kansainvälisesti yhdenmukaiset toimintasäännöt yrityksille, että esitetty EU-sääntely tulisi soveltumisalaltaan ja laajuudeltaan asettaa Yhdysvalloissa omaksutun sääntelyn tasalle. Siten valtioneuvoston mielestä sääntelyn tulisi koskea vain listayhtiötä sekä kaivannaistoimialan yhtiöitä. Mikäli neuvottelutilanne muodostuu sellaiseksi, että merkittävä enemmistö jäsenvaltioista on valmis hyväksymään ehdotuksen sellaisenaan, voidaan ehdotus valtioneuvoston mielestä tällaisessa tilanteessa toissijaisesti hyväksyä.

Suomi ei siis edistänyt tilinpäätös- ja avoimuusdirektiivejä uudistettaessa hallitusohjelmassa linjattua ”ylikansallisten yritysten maakohtaisten tilinpäätöstietojen julkistamista” vaan ajoi suppeampaa tasoa maakohtaiseen talousraportointiin. Perusteluna tälle oli tilinpäätösdirektiiviä koskevan u-kirjelmän mukaan ”Euroopan unionissa korkealle prioriteetille kohotettu yritysten hallinnollisen taakan keventämistavoite”.²⁸

Valtioneuvoston kantaa käsiteltiin kahteen kertaan talousvaliokunnassa. Se kuuli tilinpäätösdirektiivin käsittelyssä virkamiesten lisäksi Elinkeinoelämän keskusliittoa, Suomen yrittäjiä, HTM-tilintarkastajia, KHT-yhdistystä, Kepaa sekä Keskuskauppakamaria.²⁹ Avoimuusdirektiiviä käsiteltäessä kuultavina olivat etujärjestöistä Elinkeinoelämän keskusliitto, Finanssialan keskusliitto, Keskuskauppakamari. Kirjallisen lausunnon antoivat NASDAQ OMX Helsinki Oy ja Suomen Pörssisäätiö.³⁰

Valiokuntalausunnot olivat maakohtaisen raportoinnin osalta pitkälti samansisältöisiä.

Tilinpäätösdirektiivistä annetun lausunnon mukaan pitäisi ensin selvittää ”alan itsesääntelyn riittävyys ja, mikäli tämän ei katsota riittävän, pyritään luomaan kattavampi kansainvälinen sääntelykehys. Tähän tarjoaa pohjaa sekä Yhdysvalloissa että Hong Kongissa käyttöön tuleva vastaavatyypinen sääntely.” Suuri valiokunta yhtyi talousvaliokunnan kantoihin.

Kansanedustaja Jani Toivola (vihr.) esitti U-kirjelmän laatimisen jälkeen kirjallisen kysymyksen siitä, miksi Suomi ei ole tukenut direktiivin soveltamista aarniometsähakkuisiin. Työministerin vastauksessa tuli uutena tietona se, että ”direktiivineuvottelujen edetessä Suomi on pysyvien edustajien kokouksessa toukokuussa

²⁶ Euroopan komissio 2013c.

²⁷ Valtioneuvosto 2012.

²⁸ Hallitusohjelman kirjauksella ”ylikansallisten yritysten maakohtaisten tilinpäätöstietojen julkistamisesta” tarkoitettiin nimenomaan yritysten keskitettyä, maakohtaista raportointia maksetuista veroista ja muista keskeisistä taloustiedoista, vaikka hallitusohjelmakirjauksen sanamuodot olisivat voineet olla vielä yksiselitteisempiä.

²⁹ Talousvaliokunta 2012a.

³⁰ Talousvaliokunta 2012b.

2012 todennut, että se voi kannattaa komission ehdotusta aarniometsien lukemisesta maakohtaisen raportoinnin soveltamisalaan tilanteessa, jos jäsenvaltioiden määräenemmistö sitä kannattaa.”³¹ Suomi oli toisin sanoen valmis hyväksymään enemmistön tahdon, mutta ei itse edistänyt aloitteellisesti kunnianhimoisemman keskusteluissa esillä olleen mallin toteutumista.

Maakohtaisten verotietojen raportointi nousi uudelleen esiin kesällä 2013 osana yritysten ei-taloudellisia ja monimuotoisuutta koskevia tietoja käsittelevän direktiivin uudistusta. Eurooppa-neuvoston kokouksessa toukokuussa nousi esiin ajatus ottaa laaja maakohtainen veroraportointi tämän direktiivin osaksi. Huhtikuussa 2013 annettu komission direktiiviehdotus ei vielä sisältänyt tätä vaatimusta.³² Valtioneuvoston ensimmäinen U-kirjelmä tehtiin ennen kuin aloite maakohtaisesta veroraportoinnista nousi mukaan keskusteluun.³³

Maakohtaista veroraportointia koskevasta aloitteesta käytiin keskustelua jäsenmaiden kesken. Koska suuret jäsenmaat olivat kovin erimielisiä asiasta, vaihteli työryhmän käsittelyssä oleva ehdotus maakohtaisesta veroraportista komission tulevaisuudessa laatimaan raporttiin ja lainsäädäntöehdotukseen siinä vaiheessa, kun tuloksia muiden maakohtaisten raportointien on saatu. Kun TEM valmisteli U-jatkokirjelmässä kannan maakohtaisesta veroraportoinnista eduskunnan käsittelyyn, oli Euroopan neuvoston työryhmän käsittelyssä ehdotus, jonka mukaan komissio velvoitetaan antamaan raportti mahdollisine lainsäädäntöehdotuksineen maakohtaisesta veroraportoinnista vuonna 2018.

Ehdotuksen mukaan raportin tulee huomioida kansainvälinen kehitys sekä vakavaraisuusdirektiivin ja tilinpäätösdirektiivin maakohtaisten raportointivelvoitteiden täytäntöönpanon tulokset. Eduskunnassa hyvin nopealla aikataululla käsitellyssä U-jatkokirjelmässä otettiin kantaa veroraportointiin. Kannassa todettiin, että avoimuutta ja läpinäkyvyyttä kannatetaan ja lisäksi kannatetaan maakohtaista veroraportointia, kuitenkin siten, ettei hallinnollinen taakka tarpeettomasti nouse. Kannassa todetaan myös, että sääntelyn tulee noudattaa huolellista lainsäädäntötapaa, joka ”perustuu sidosryhmien kuulemiseen ja ottaa huomioon kansainvälisen kehityksen sekä tilinpäätösdirektiivin (2013/34/EU) ja luottolaitoksia koskevan vakavaraisuusdirektiivin (2013/36/EU) maakohtaista raportointia koskevat tulokset”.³⁴

Suomi oli siis työryhmässä tehdyn puheenjohtajan ehdotuksen kannalla. Johtuen joidenkin suurten (Iso-Britannia, Saksa) jäsenmaiden mielipide-eroista, ei veroraportointiin liittyvää ehdotusta viety lainkaan eteenpäin. Suomen kanta veroraportointiin vastaa tällä hetkellä pääosin Euroopan parlamentin oikeudelliset asiat -valiokunnan loppuraportissa esitettyä kantaa, jonka mukaan asiaa käsitellään seuraavan kerran kesällä 2018. Neuvottelut neuvoston ja parlamentin välillä ovat käynnistymässä. Käytännössä tilinpäätösdirektiivin ja vakavaraisuusdirektiivin kokemusten saamisessa menee kesään 2018, että hallituskausi ehtii Suomessa vaihtua.³⁵

Suomi on mukana automaattisen verotiedonvaihdon laajentamisessa

Veronkierron tehokas torjunta edellyttää toimivaa verotietojen vaihtoa. Tietoja voidaan vaihtaa joko pyynnöstä tai automaattisesti. Pohjoismaat ovat pitkään vaihtaneet tietoja automaattisesti. Vuonna 2003 EU:ssa käyttöön otettu säästädirektiivi toi automaattisen tiedonvaihdon pankkitalletuksista suurimpaan osaan EU-maita ja eräisiin EU:n ulkopuolisiin valtioihin.³⁶ Muut talletustuotteet jäivät direktiivin ulkopuolelle.

Nykyisin yleisin malli perustuu tietopyyntöihin ja kahdenvälisiin sopimuksiin tietojen vaihtamisesta. Sopimuksia on solmittu paljon sen jälkeen, kun OECD julkaisi huhtikuussa 2009 yhteistyöhaluttomien veroparatiisien listan. Listalta pääsevät pois ne valtiot tai itsehallintoalueet, jotka ovat solmineet 12 tällaista sopimusta.

OECD:n mallisopimus tiedonvaihdosta velvoittaa valtioita toimittamaan ”tietoa, joka on todennäköisesti tarpeellista verojen määrittelyssä ja keruussa, verovelkojen maksuun saamisessa tai verorikosten tutkinnassa”.³⁷ Käytännössä viranomaisten täytyy tietää etukäteen, millaista tietoa he pyytävät. Tämäkään ei

³¹ Toivola ja Ihalainen 2012.

³² Euroopan komissio 2013b.

³³ Valtioneuvosto 2013a.

³⁴ Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.

³⁵ Työ- ja elinkeinoministeriö 2013.

³⁶ Euroopan unionin virallinen lehti 2013.

³⁷ OECD 2003.

aina riittä: tietoja ei välttämättä kerätä tai pyyntöihin saatetaan vastata pitkällä viiveellä.

Erityisen ongelmallisessa tilanteessa ovat kehitysmaat, joilla on usein heikot mahdollisuudet neuvotella ja käyttää tiedonvaihtosopimuksia. Mahdollisuudet aikaansaada sopimuksia ovat nyt parantuneet, koska hallinnollista virka-apua veroalalla koskeva yleissopimus on avoinna myös OECD:n ja Euroopan neuvoston jäsenien lisäksi myös muille maille. Yleissopimus sisältää nykystandardien mukaiset määräykset myös automaattisesta tietojenvaihdosta. Säästödirektiivin päivittämisestä keskusteltiin Eurooppa-neuvostossa loppuvuonna 2013, mutta päätöksiä ei tehty.³⁸ Vaikutusvaltainen G20-maaryhmä sitoutui vuoden 2013 huippukokouksissaan kehittämään automaattisesta tiedonvaihdosta globaalin standardin, jonka OECD:n ministerineuvosto vahvistaa toukokuussa 2014.³⁹

Suomi on ministeriöhaastattelujen mukaan lähtenyt mukaan niin sanottujen G5-maiden (Ranska, Saksa, Britannia, Espanja, Italia) aloitteeseen kehittää automaattista tiedonvaihtoa keskenään Yhdysvaltojen FATCA-aloitteen pohjalta. Tältä pohjalta on luotu OECD:n globaali automaattista tietojenvaihtoa koskeva standardi. Lisäksi Suomi on ollut virkamieshaastattelujen mukaan aktiivisena mukana veroasioita koskevaa hallinnollista virka-apua koskevan yleissopimuksen kehittämisessä, ja osallistunut aktiivisesti säästödirektiivin käytäntöön panosta käytyihin keskusteluihin.

Rahanpesun vastaisen työn tavoitteet samalla tasolla EU:n komission kanssa

Vuonna 2013 EU:ssa alettiin uudistaa niin sanottua rahanpesudirektiiviä ja toista varainsiirtoasetusta.⁴⁰ Komission ehdotus sisälsi useita uudistuksia, jotka tähtäsivät rahanpesun vaikeuttamiseen ja sijoittajien todellisen henkilöllisyyden tunnistamiseen. Lisäksi direktiivillä haluttiin parantaa kansainvälistä tiedonvaihtoa rahanpesun selvittelykeskusten välillä ja kasvattaa joissain tapauksissa varainsiirtoihin liittyvien tietojen säilytysaikaa.

Suomen kanta direktiiviin valmisteltiin elinkeinoministeri Vapaavuoren alla valtiovarainministeriössä. Suomi tuki pääsääntöisesti direktiivin vaatimuksia, tosin joissain kohti esitettiin huolta yritysten hallinnollisen taakan kasvamisesta. Kehitysnäkökulma tuli esiin, kun vaadittiin että ”rahanpesun vastaisen sääntelyn tehostamisen ja yritysten tosiasiallisista omistusta koskevan tiedon avoimuuden tulee tukea myös kehitysmaista tapahtuvan laittoman pääomapaon estämistä ja kehitysmaiden omien resurssien käyttöön ottoa”.

Eduskunnassa hallintovaliokunta ja talousvaliokunta antoivat lausunnon valtioneuvoston kantaan.⁴¹ Kumpikin kannatti valtioneuvoston kantaa muutamien tarkennuksin. Viranomaistahojen lisäksi valiokunnat kuulivat Raha-automaattiyhdistystä, Oy Veikkaus Ab:tä ja Fintoto Oy:tä. Kirjallisen lausunnon jättivät Kepa ry ja Finnwatch ry. Kehitysnäkökulma ei noussut esiin kummankaan valiokunnan lausunnossa. Suuri valiokunta yhtyi hallintovaliokunnan ja talousvaliokunnan kantoihin. Direktiivi kävi myös toisella käsittelykierroksella eduskunnassa. Valiokunnat eivät tehneet muutosehdotuksia kantaesitykseen, joka ei sisältänyt merkittäviä uudistuksia aiempaan kirjelmään.

Yksi suurimmista kiistakysymyksistä on se, missä laajuudessa yritysten täytyy tietää ja raportoida omistajistaan. Keskusteluja on käyty pakollisesta rekisteröintivelvollisuudesta yhteisöjen todellisista edunsaajista. Suomi totesi U-jatkokirjelmässä tästä, että ”keskitettyyn rekisteriin liittyvässä mallissa on toistaiseksi paljon avoimia kysymyksiä (muun muassa soveltamisala, hyödyt, kustannukset, valvonnan järjestely), jotka tulee selvittää, ennen kuin Suomi voi ottaa siihen kantaa. Suomi tarkentaa kannanmuodostustaan esitettyjen vaihtoehtojen osalta, kun niihin liittyvät tiedot tarkentuvat.” Asian käsittely on siis vielä kesken. Niin sanotusta osakkeiden hallintarekisteröinnistä käytävässä keskustelussa on painotettu avoimen ja yleisölle julkisen omistusmallin tärkeyttä.

Omistajaohjauspolitiikassa veroista käydään keskustelua, mutta Norja on Suomea edellä

Verokeskustelu on tullut myös valtion omistajaohjauspolitiikkaan. Valtion sijoitusyhtiö Solidium kertoo puolivuotiskatsauksessaan että ”Solidiumin näkemyksen mukaan yhtiöiden hallitusten tehtäviin voidaankin katsoa kuuluvan verostrategian arviointi sääntöjen noudattamisen näkökulman lisäksi myös läpinäkyvyys- ja

³⁸ Tax-news 2013.

³⁹ G20 2013

⁴⁰ Valtioneuvosto 2013b.

⁴¹ Hallintovaliokunta 2013, Talousvaliokunta 2013b.

maineenhallintanäkökulmasta”. Lisäksi Solidium on esittänyt, että ”laajempi verojalanjäljen raportointi voisi toimia kilpailuetuna yritysten nykyisessä toimintaympäristössä, jossa yhtiöiden sidosryhmät ovat kiinnostuneita yritysten verokansalaisuudesta”.⁴²

Kansanedustaja Filatovin kirjalliseen kysymykseen 1209/2013 vp annetussa vastauksessa valtio-omisteisten yhtiöiden veroraportoinnista todettiin seuraavaa. ”Verojalanjälkeä koskevan julkisen keskustelun johdosta valtioneuvoston kanslian omistaja-ohjausosasto selvitti toukokuussa 2013 vastuullaan olevien kansainvälistä liiketoimintaa harjoittavien yhtiöiden vuonna 2012 eri maissa maksamat verot verolajeittain. Selvityspyyntö lähetettiin kaikille valtio-omisteisille yhtiöille. Niiden yhtiöiden, joilla liiketoimintaa on vain Suomessa, ei tarvinnut vastata kyselyyn. Tiedot pyydettiin yhteensä 27 yhtiöltä. Jatkossa selvitys tehdään vakiintuneen käytännön mukaisesti vuosittain.”

Valtion sijoitusyhtiö Finnfund pidättäytyi vuodenvaihteesta 2013 lähtien tekemään sijoituksia sellaisten maiden kautta, jotka ovat saaneet ”non-compliant” (yhteistyöhaluton) -luokituksen OECD:n alaiselta Global Forum -yhteistyöfoorumilta. Näitä valtioita oli heinäkuussa 2013 neljätoista kappaletta, joista suurin osa melko vähämerkityksisiä saarivaltioita.⁴³

Kriteerit ovat hieman tiukempia kuin mitä Maailmanpankin kansainvälinen rahoitusyhtiö IFC käyttää omassa sijoitustoiminnassaan. Toisaalta Finnfundilla on edelleen sijoituksia monissa yleisesti veroparatiiseiksi luokitelluissa valtioissa, kuten Cayman-saarilla. Finnfund perustelee näissä maissa toimimista pääomasijoitustoiminnan yleisillä käytännöllä.⁴⁴

Julkisuudessa virinnyt keskustelu monikansallisten yhtiöiden ja valtionyhtiöiden harjoittamasta verosuunnittelusta on lisännyt painetta huomioida veronmaksuun vastuukysymyksiä omistajaohjauspolitiikassa. Omistajaohjauksesta vastaava ministeri Pekka Haavisto totesi marraskuussa 2013, että valtionyhtiöiden ”verojalanjälki” pitäisi saada näkyviin.⁴⁵

Suomalaisyhtiöistä Fortum ja Terveystalo ovat lähteneet raportoimaan ”verojalanjälkeään”, mutta raportit ovat olleet suppeampi kuin esimerkiksi Norjassa, jossa valtio-omisteinen Statoil on lähtenyt raportoimaan huomattavasti Fortumia ja Terveystaloa laajemmin maksamistaan veroista, tuloista ja työntekijöiden määristä.⁴⁶ Norjassa valtion 67-prosenttisesti omistaman Statoilin raportointimalli on laajimpia käytössä olevia vapaaehtoisia raportointimalleja, mutta sekään ei vielä kata kaikkia maakohtaisen raportoinnin alueita. Myös Norjan valtion öljyrahasto on sanonut kiinnittävänsä jatkossa enemmän huomiota veronmaksuun yrityksissä joihin se tekee sijoituksia.⁴⁷

Kansainvälisiä ohjelmia tuettu, maatason kehitysyhteistyö vielä suunnittelupöydällä

Suomi toimi ulkoasiainministeriön kautta vuonna 2013 uusia kehitysrahoitusmuotoja hahmottelevan Leading Groupin puheenjohtajana ja on järjestänyt kansainvälisiä seminaareja kansainvälisestä veropolitiikasta ja veroparatiiseista. Finnfundin sijoituskriteereihin on tehty pieniä veroparatiisisijoituksiin liittyviä rajauksia ja Suomi on liittynyt Financial Transparency Coalitionin kumppanuuspaneeliin. Kyse on eri alojen toimijoita kokoavasta ryhmästä, joka etsii ratkaisuja veroparatiisien ja kansainvälisen veronkierron ongelmiin.

Lisäksi ulkoasiainministeriö on tukenut OECD:n kehitysapukomitean (DAC) ja verokomitean (CFA) yhteistä verotus- ja kehitysohjelmaa, ja osallistuu käynnistymässä olevaan OECD:n luonnonvarat ja verotustyöryhmään. Suomi tukee myös yritystoiminnan veronmaksun vapaaehtoisen avoimuuden kasvattamiseen tähtäävää EITI-aloitetta, ja on toiminut sen johtokunnassa. On tehty myös periaatepäätös African Tax Administrators Forumin tukemisesta. Norjaan verrattuna ollaan vielä jäljessä (ks. luku 3). Verohallinnon kanssa on selvitetty siirtohinnoitteluvantaa liittyvän teknisen avun antamista kehitysmaille OECD:n verotus- ja kehitysohjelman tavoitteiden mukaisesti.

⁴² Solidiumilta saadut tiedot.

⁴³ OECD 2013.

⁴⁴ Finnfund 2012.

⁴⁵ MTV3 2013.

⁴⁶ Statoil 2013.

⁴⁷ Reuters 2013.

Maailmanpankissa Suomi on ajanut Maailmanpankkiin kuuluvan Kansainvälisen rahoitusyhtiön IFC:n (engl. *International Financial Corporation*) veroparatiisisijoitusten vähentämistä.

Vuonna 2011 Suomi ajoi IFC:hen sijoituskieltoa pääomasijoitusrahastoihin valtioissa, jotka OECD:n Global Forum on leimannut yhteistyöhaluttomiksi. Suomen kannasta tuli Suomen äänestysryhmän (Pohjoismaat ja Baltian maat) kanta, mutta IFC:n linjasta tuli äänestyksen kautta pohjoismais-baltialaisen äänestysryhmän esitystä heikompi. Suomi on kuitenkin sijoituspäätöksistä äänestettäessä äänestänyt alkuperäisen linjauksensa mukaan.

EU-maat ja merkittävät sijoituskeskukset Luxemburg ja Kypros joutuivat loppuvuonna 2013 Global Forumin yhteistyöhaluttomien maiden listalle. Vaalipiirissä käynnistetään tätä kirjoittaessa keskustelua siitä, onko kahden vuoden takaista kantaa päivitettävä ja mitä vaikutuksia tällä Global Forumin päätöksellä mahdollisesti on vaalipiirin linjaan tulevaisuudessa. Suomessa asiaa hoitavat valtiovarainministeriö ja ulkoasiainministeriö.

Kahdenvälinen kehitys yhteistyö veroteemassa on edellä sanotun perusteella vielä alkumetreillä. Edellytyksiä toiminnan lisäämiseen on olemassa.

3. Miten kehitysmaanäkökulma on otettu huomioon?

Tavoitteita on edistetty, mutta harvoin kunnianhimoisimman vaihtoehdon mukaan

Hallitusohjelman kirjaukset toimia kansainvälisen veronkierron lopettamiseksi sekä veroparatiisien sulkemiseksi ovat tämän selvityksen esimerkkien mukaan toteutuneet osittain. Hyviä asioita ovat olleet muun muassa erityisesti ulkoasiainministeriön aktiivinen toiminta erilaisissa aiheita käsittelevissä kansainvälisissä työryhmissä sekä mukaan lähteminen uusien aloitteiden rahoittamiseen.⁴⁸

Suomi on tällä hallituskaudella tukenut lähes poikkeuksetta monia EU:sta tulevia lainsäädäntöaloitteita kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien toiminnan estämiseksi – tosin pääsääntöisesti lähes täysin komission esitysten mukaisesti. Käytännössä kaikissa EU-keskusteluissa on ollut mukana myös kunnianhimoisempia vaihtoehtoja, mutta Suomen linja on asettunut pääsääntöisesti lähelle komission linjaa.

Perusteluna tälle on käytetty ainakin osin sitä, että ei haluta ajaa aloitteita joilla ei ole läpimenon mahdollisuuksia. Toisaalta kunnianhimoisten aloitteiden ajaminen julkisesti voi muokata pidemmällä aikavälillä sitä, mitä pidetään mahdollisena. Tiukempia tavoitteita on esitetty esimerkiksi jäsenmaiden välisissä neuvotteluissa. Laaja avoimuus veronmaksusta hyödyttäisi yrityksiä jotka eivät harjoita aggressiivista verosuunnittelua sekä pienyrityksiä.

Suomi on kannassaan tukenut maakohtaista veroraportointia ja ilmoittanut kannattavansa ehdotusta, joka on sisältänyt velvoitteen komissiolle laatia asiasta raportin ja mahdollisen lainsäädäntöehdotuksen, kun tuloksia vastaavien velvoitteiden täytäntöönpanosta on saatu. Kuten ehdotus ja monet muutkin jäsenmaat Suomi on edellyttänyt asiassa huolellista valmistelua, joka EU:ssa tarkoittaa sidosryhmäkuulemista ja vaikutusarviointia. Myös EU:n parlamentin oikeudellinen valiokunta on omassa ehdotuksessaan tullut samaan tulokseen.

Suomen kantoja on leimannut tasapainottelu raportointivelvoitteiden ja yritysten hallinnollisen taakan estämisen tavoitteen kanssa. Toisaalta kotimaista harmaata taloutta on tällä hallituskaudella suitsittu ohjelmilla, jotka kasvattavat yhtiöiden hallinnollista taakkaa. Esimerkkeinä tästä ovat rakennusalan veronumero ja käännetty arvonlisäverovelvollisuus. Kyseessä on siis hallituksen poliittinen valinta siitä, mitä hallitusohjelmakirjauksia painotetaan ja mitä ei.

⁴⁸ Lisäksi on tehty lakiuudistuksia, jotka vaikeuttavat veroparatiisitalouden hyödyntämistä Suomessa. Esimerkkinä tästä on yritysten korkovähennysoikeuden kaventaminen vuoden 2013 alusta lähtien. Tämä tekee yhtiöiden keinotekoisesta velkaannuttamisesta konsernin sisäisille veroparatiisiyhtiöille vaikeampaa. Myös Norja seurasi omissa lainsäädännössään Suomen esimerkkiä.

Verohallinnossa vuoden 2012 alussa käynnistynyt siirtohinnoitteluhanke nosti yritysten siirtohinnoittelun väärinkäytön valvontaresurssit hyvälle eurooppalaiselle keskivertotasolle, kun siirtohinnoittelutarkastuksia tekevien virkailijoiden määrää nostettiin lähes 40 henkeen. Toisaalta matka ”eturintamaan” on vielä pitkä, sillä Tanskassa samaa työtä tekee yli 100 virkailijaa. Siirtohinnoitteluhankkeen laajentamisesta päätettiin jo edellisen hallituskauden aikana. (Finér 2012)

Myös rahanpesudirektiivin ja yritysten ei-taloudellista tietoa ja monimuotoisuutta koskevan direktiiviehdotuksen maakohtaista veroraportointia koskevan ehdotuksen kohdalla Suomi on asettunut eri jäsenmaiden kantojen välimaastoon.

Joistain positiivisista asioista huolimatta ei siis voida sanoa, että Suomi olisi toiminut ”eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamiseksi”. Etenkin ulkoasiainministeriö ja osin muut ministeriöt ovat toimineet aktiivisesti niillä foorumeilla, joilla asioista on keskusteltu. Suomen EU:n ja OECD:n hankkeisiin esittämät kannat eivät kuitenkaan ole olleet erityisen pitkälle meneviä, vaan mukailleet pikemminkin EU:n valtavirtaa.

Tapaus Norja: Millaista on ”eturintaman” kehityspolitiikka veroparatiiseja vastaan?

Hallitusohjelmassa linjattiin että Suomi toimii ”eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamisessa”. Norja on viime vuosina ollut kansainvälisesti ylivoimaisesti parhaiten tunnettu valtio veroparatiiseja ja kansainvälistä veronkiertoa vastaan tehtävässä työssä. Norja määritteli vuonna 2011 neljä painopistettä verotuksen ja kehityksen alalla tehtävään työhön: paikallisten verohallintojen tukeminen, monenkeskinen yhteistyö, tutkimus, sekä kansalaisyhteiskunnan tukeminen.⁴⁹

Norja toimii EU:a lukuun ottamatta samoissa kansainvälisissä järjestöissä kuin Suomikin, mutta suuremmilla virkamiesresursseilla. Se on käynnistänyt useita yhteistyöhankkeita kumppanimaissa Mosambikissa, Sambiassa ja Tansaniassa. Norja lähti rahoittamaan kahta IMF:n vuonna 2011 perustamaa rahastoa, jotka tähtäävät veronkannon ja luonnonvarojen käytön parantamiseen kehitysmaissa.

Lisäksi Norja tukee Suomenkin tukemaa African Tax Administrations Forumia, OECD:n verotyötä sekä OECD:n lähellä toimivien Global Forumin ja Financial Action Task Forcen toimintaa. Norja tilasi myös Maailmanpankilta tutkimusta laittomasta pääomapaosta vuonna 2009, kun pankki ei vielä juuri ollut huomioinut veropaon ongelmia.

Norja antaa myös mittavaa tutkimusrahoitusta useille eri tutkimuslaitoksille ja tukee useita aiheen parissa työskenteleviä kansalaisjärjestöjä paljon suuremmalla volyymillä kuin Suomi.

Suomen tähänastiset toimet kalpenevat Norjan esimerkin rinnalla. Norja on toki tehnyt työtä näiden teemojen parissa kauemmin ja sillä on huomattavasti suurempi kehitysyhteistyöbudjetti. Toisaalta nykyinen Tax and Development -hanke käynnistyi samaan aikaan Suomen nykyisen hallituksen aloittaessa.

Norjan kehityspolitiikassaan tekemä työ on pääosiltaan samantyyppistä kuin Suomessa. Suurin ero on siinä, että Norja toimii suuremmilla rahallisilla ja virkamiesresursseilla. Lisäksi Norja on lähtenyt tekemään useassa maassa kahdenvälistä yhteistyötä, jota Suomessa vasta suunnitellaan.

4. Miten hallintoa ja päätöksentekoa voitaisiin parantaa?

Ministeriöiden resursseja tulee parantaa

Avainministeriöiden välinen yhteistyö on toiminut ministeriöhaastateltavien mukaan suurimmaksi osaksi hyvin. Toisaalta työntekijöitä kansainvälisen verotuksen kysymysten parissa on vain vähän, eikä työntekijämäärää ole lisätty VM:ssä eikä TEM:ssä hallitusohjelman uusien painopisteiden jälkeen.

Kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien vastainen työ on ollut näkyvästi esillä ministereiden puheissa, ja siitä on järjestetty ulko- ja valtiovarainministeriön toimesta tai tuella useita seminaareja.

Hallinnon sisällä poikkihallinnollinen työ aloitteiden edistämiseksi on lähtenyt käyntiin, mutta kovin myöhään. Ulkoasiainministeriössä hallitusohjelman kirjauksia lähdettiin viemään käytäntöön nopeasti heti hallituskauden alettua. Tuloksia on alkanut näkyä viiveellä. Teemat eivät olleet aiempien hallitusten painopistealueita, ja osaamista on pitänyt kehittää.

Valtiovarainministeriössä ja verohallinnossa veroparatiisi- ja kansainvälisen veronkierron kysymyksiä oltiin seurattu pitkään, mutta ei juurikaan kehitysmaanäkökuilmasta (poikkeuksena kansainvälisiin rahoituslaitoksiin liittyvä työ). Kansainvälisen veronkierron estämisessä valtiovarainministeriö ja Verohallinto ovat keskittyneet valtiovarainministeriön mukaan erityisesti Suomen veropohjan turvaamiseen sekä Suomen kilpailukyvyyn ja taloudellisten etujen huomioimiseen. Kehitysmaainvestoinneissa on seurattu

⁴⁹ Norad 2012.

OECD:n suosituksia mm. verotusoikeuden jaon osalta, Suomen kilpailukyvyn turvaamiseksi. Lisäksi asiaan paneutuneita työntekijöitä on ollut vähän. Teema ei ole näkynyt myöskään Työ- ja elinkeinoministeriön raporteissa tai linjauksissa.

Valmisteilla oleva ministereiden yhteinen toimintaohjelma on tervetullut, mutta sitä tehdään hallituskauden näkökulmasta myöhäisessä vaiheessa. Ohjelma tarjoaa hyviä mahdollisuuksia toteuttaa nykyisen hallitusohjelman kirjaus Suomen viemisestä ”eturintamaan” veroparatiisien vastaisessa työssä. Suuri osa aloitteiden toteuttamisesta jää kuitenkin seuraavaan hallituskauteen – sikäli, kun seuraavalla hallituksella on tähän tahtoa.

Yksi selkeä katvealue ovat useat OECD:n uudet verotusta ja kehitystä käsittelevät työryhmät. Suomen kehitysyhteistyön tavallisimmissa verrokkimaissa (etenkin Pohjoismaat) keskeisissä verotusta ja kehitystä käsitteleviä ryhmissä on ulkoasiainministeriön ja valtiovarainministeriöiden yhteisedustus. Suomessa VM:n edustus puuttuu monesta ryhmästä. VM:n resurssit on kohdennettu OECD:n veroasiainkomitean alaisten työryhmien työhön. VM osallistuu myös veroasiainkomitean ja kehitysapukomitean yhteiskokouksiin, jossa komiteoiden yhteistyön päälinjat sovitaan.

VM:n kansainvälisen verotuksen yksikössä työskentelee vain muutamia työntekijöitä, joiden vastuualue on laajentunut viime vuosina nopeasti hallitusohjelman uusien painopisteiden vuoksi sekä kansainvälisen kehityksen kautta.

Ulkoasiainministeriöissä on kohdennettu lisäresursseja hallitusohjelman uusien painopisteiden toteuttamiseen, mutta sielläkin työtä tehdään osin vajaalla miehityksellä. Resurssien lisääminen etenkin VM:n kansainvälisen verotuksen työhön ja kohdentaminen kehityspoliittiseen vaikuttamiseen olisi keskeinen aloite hallitusohjelman kirjausten ajamiseksi. Lisäksi tulisi varmistaa nykyistä paremmin kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutuminen eri ministeriöissä, kun käsitellään kansainväliseen verotukseen liittyviä asioita. Kehityspoliittinen näkökulma tulisi huomioida myös käsiteltäessä ehdotuksia, jotka lisäävät Suomen osallistumista kansainväliseen verokilpailuun.

Eduskunnan otettava sille kuuluva rooli päätöksenteossa

Kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisitalouden torjunta on kiinnostanut laajalti kansanedustajia. Aihetta sivuavia kirjallisia kysymyksiä on jätetty toistakymmentä sekä yksi toimenpideoite. Aiheesta on keskusteltu myös täysistuntokeskustelussa. Tässä selvityksessä kirjallisia kysymyksiä ja toimenpideoitetta on esitelty siltä osin, kun niiden vastaukset ovat tuoneet selvityksen kannalta olennaista uutta tietoa.

Valiokuntien hallituksen kantoihin antamien lausuntojen kunnianhimon taso on ollut toisaalta matala. Tämä on ollut tilanteena etenkin, kun otetaan huomioon kirjallisten kysymysten suuri määrä ja muu kansanedustajien aihetta kohtaan osoittama kiinnostus.

Valiokuntien lausunnoissa on kannettu enemmän huolta hallinnollisesta taakasta kuin kansainvälisen veropaon ja veroparatiisitalouden ongelmien ratkaisemisesta. Suuri valiokunta ei ole käyttänyt tässä selvityksessä tarkastelluissa lainsäädäntöhankkeissa omaa linjausvaltaansa, vaan on kaikissa tapauksissa yhtynyt erikoisvaliokuntien antamiin lausuntoihin.

Yksikään lausuntokierroksiin osallistunut valiokunta (talousvaliokunta, hallintovaliokunta, suuri valiokunta) ei esittänyt yhtään sellaista kommenttia tässä selvityksessä tarkasteltuihin kirjelmiin, jotka olisivat kannustaneet hallitusta muuttamaan kantaluonnoksia kunnianhimoisempaan suuntaan.

Selvityksessä käytetyt tiedot eivät riitä varmentamaan, johtuiko tämä valiokuntien sisäisistä erimielisyyksistä vai siitä, että tällaisia vaatimuksia ei esitetty. Sisältöä kunnianhimoisempien kantojen muodostamiseksi olisi ollut tarjolla valiokuntiin jätetyissä lausunnoissa sekä asiantuntijakuulemisissa, joista osassa kuultiin myös kansalaisjärjestöjä.

Miten kehityspoliittikka näkyisi paremmin Suomen veronkiertoa ja veroparatiiseja koskevassa politiikassa?

Veroparatiisien ja kansainvälisen veronkierron vastaista työtä tehdään hyvin vahvasti osana EU:n direktiivi uudistuksia ja OECD:n sekä muiden talousjärjestöjen työtä. Suurin osa tässä selvityksessä käsitellyistä direktiivi uudistuksista on tätä kirjoittaessa loppusuoralla tai jo käsitelty. Vuonna 2014 uudistetaan emo-tytäryhtiödirektiiviä, hallinnollisen yhteistyön direktiiviä ja rahanpesudirektiivin uudistus

on loppusuoralla, mutta muita direktiivihankkeita ei tällä hetkellä ole neuvotteluissa. Kun maakohtaisen veroraportoinnin käsittely EU:ssa lykkääntynee vuoteen 2018, voitaisiin tätä aloitetta edistää kehittämällä valtionyhtiöiden veroraportointia eteenpäin. Tämä voisi antaa suomalaisyrityksille myös kilpailuetua, kun kiinnostua verotuksen vastuullisuutta kohtaan kasvaa ja kansainvälisesti suunta on kohti laajempaa vero- ja talousraportointia.

Rahanpesudirektiivissä kehitysmaiden ja muiden maiden rahanpesun torjuntaa edistettäisiin parhaiten turvaamalla yhtiöiden omistusten mahdollisimman laaja viranomais- ja yleisöjulkisuus. Automaattisen verotiedonvaihdon kehittämisessä kehitysmaita auttaisi niiden hallinnollisten haasteiden huomiointi toteutusajatauluissa, kun automaattista tiedonvaihtoa kehitetään. Lisäksi olisi varmistettava, että kehitysmaat pääsisivät mahdollisimman hyvin hyötymään automaattisesta tiedonvaihdosta. Tätä voitaisiin tukea myös kehitysyhteistyöllä, jota olisi muutenkin syytä kehittää veropolitiikan alueella. Myös kehitysmaiden äänivallan lisääminen veroasioista päätettäessä olisi merkittävä kehityspoliittinen työkalu. Yksi keino tähän olisi vahvistaa nykyisin asiantuntijajäsenistä koostuvaa YK:n alaista verokomiteaa hallitustenväliseksi elimeksi.

Johtopäätökset

- Hallitusohjelman tavoite Suomen nostamiseksi ”eturintamaan” kansainvälisen veronkierron ja veroparatiisien vastaisessa työssä ei nykyisellään toteudu, vaikka monia hyödyllisiä toimia on tehty.
- Ministeriöiden resursointia pitää nostaa Pohjoismaiselle tasolle siten, että etenkin valtiovarainministeriön läsnäoloa verotukseen ja kehitykseen liittyvissä ryhmissä lisätään.
- Poliittisessa kannanmuodostuksessa eturintamaan pääsy edellyttäisi tukea kunnianhimoisimmille avoimuutta lisääville aloitteille silloinkin, kun niistä voi syntyä kustannuksia.
- Tutkimus- ja muussa rahoituksessa sekä kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä Norja on edelleen pitkällä muiden maiden edellä, ja eturintamaan on siis myös sillä saralla vielä matkaa.

Lähteet

Selvitystä taustatyötä varten tavattiin tai keskusteltiin puhelimitse seuraavien henkilöiden kanssa:

Marja Hanski, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö.

Sigrid Klæboe Jacobsen, johtaja, Tax Justice Network Norway.

Tuuli Juurikkala, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö.

Eva Nilsson, kehityspoliittinen asiantuntija, Kepa ry.

Hanna Rinkineva, lähetystöneuvos, ulkoasiainministeriö.

Antero Toivainen, kansainvälisen verotuksen yksikön johtaja, valtiovarainministeriö.

Sisällön kommenttikierroksella tavattiin vielä seuraavat henkilöt:

Outi Ervasti, asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto.

Tero Honkavaara, johtava veroasiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto.

Tuuli Mäkelä, asiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto.

Virpi Pasanen, veroasiantuntija, Elinkeinoelämän keskusliitto.

Lisäksi materiaalina on käytetty sähköpostitse saatuja kommentteja KPT:n jäsenistöltä ja ministeriöistä.

Kirjalliset lähteet:

Brax, Tuija ja Lauri Ihalainen (2012). *Työministerin lausunnon ja kirjallisen kysymyksen vastauksen ristiriitaisuus*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Tuija Brax (vihr), vastaajana työministeri Lauri Ihalainen. KK 738/2012 vp. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_738_2012_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Brax, Tuija ja Jutta Urpilainen (2013). *YK:n verokomitean rooli taistelussa veronkiertoa ja veroparatiiseja vastaan*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Tuija Brax (vihr), vastaajana VMI Jutta Urpilainen. KK 47/2013 vp. Saatavilla osoitteesta

- [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpkk&\\${BASE}=faktautpKK&\\${THWIDS}=0.24/1385388924_45989&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpkk&${BASE}=faktautpKK&${THWIDS}=0.24/1385388924_45989&${TRIPPIFE}=PDF.pdf). Luettu 25.11.2013.
- Christian Aid (2008). *Death and taxes: the true toll of tax dodging*. Saatavilla osoitteesta <http://www.christianaid.org.uk/images/deathandtaxes.pdf>. Luettu 19.11.2013.
- Euroopan komissio (2013a). *Tackling Tax Avoidance: Commission tightens key EU corporate tax rules*. Lehdistötiedote 25.11.2013. Saatavilla osoitteesta http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1149_en.htm. Luettu 7.12.2013.
- Euroopan komissio (2013b). *Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja yritysryhmiltä edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta*. Strasbourg 16.4.2013. COM(2013) 207 final. 2013/1010 (COD). Saatavilla osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0207:FIN:FI:PDF>. Luettu 25.11.2013.
- Euroopan komissio (2013c). *New disclosure requirements for the extractive industry and loggers of primary forests in the Accounting (and Transparency) Directives (Country by Country Reporting) – frequently asked questions*. Lehdistötiedote 12.6.2013. Saatavilla osoitteesta http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-541_en.htm. Luettu 7.12.2013.
- Euroopan unionin virallinen lehti (2013). *Neuvoston direktiivi 2003/48/EY, annettu 3 päivänä kesäkuuta 2003, säästöjen tuottamien korkotulojen verotuksesta*. Saatavilla osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:157:0038:0048:fi:PDF>. Luettu 26.11.2013.
- Finnfund (2012). *Annual report. Development Impact via Investments*. Saatavilla osoitteesta <http://annualreport.finnfund.fi/2012/en/investments/development-impact-via-investments>. Luettu 26.11.2013.
- Financial Times (2013). "Global report piles pressure on tax haven Luxembourg". *Financial Times* 22.11.2013. Saatavilla osoitteesta <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/55177ad6-52d3-11e3-8586-00144feabdc0.html#axzz2rn2Qkoe7>. Luettu 29.1.2014.
- Hallintovaliokunta (2013). *Hallintovaliokunnan lausunto 10/2013 vp*. U 14/2013 vp. 14.6.2013. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/hav1_10_2013_p.shtml. Luettu 25.11.2013.
- Hongisto, Ari ja Jutta Urpilainen (2013). *Veroparatiisien käytön hillitseminen*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Ari Hongisto (ps), vastaajana VMI Jutta Urpilainen. KK 295/2013. Saatavilla osoitteesta [http://www.parliament.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpkk&\\${BASE}=faktautpKK&\\${THWIDS}=0.19/1385388619_84267&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.parliament.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpkk&${BASE}=faktautpKK&${THWIDS}=0.19/1385388619_84267&${TRIPPIFE}=PDF.pdf). Luettu 25.11.2013.
- Kar, Dev (2011). *Illicit Financial Flows from the Least Developed Countries: 1990-2008*. United Nations Development Program Discussion Paper (2011). Saatavilla osoitteesta http://works.bepress.com/dev_kar/3. Luettu 3.1.2014.
- Kepa ja Eurodad (2012). Kirje pääministeri Jyrki Kataiselle. Saatavilla osoitteesta http://www.kepa.fi/tiedostot/eu_heads_of_state_22_may_jyrki_katainen_0.pdf. Luettu 25.11.2013.
- MTV3 (2013). *Omistajaohjauksen ministeri Haavisto: Valtionyhtiöiden verojalanjälki esiin*. MTV3 uutiset 19.11.2013. Saatavilla osoitteesta <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/omistajaohjauksen-ministeri-haavisto-valtionyhtioiden-verojalanjalki-esiin/2402502>. Luettu 26.11.2013.
- Murphy, Richard (2013). *Closing the European Tax Gap. A report for Group of the Progressive Alliance of Socialists & Democrats in the European Parliament*. Tax Research UK. Saatavilla osoitteesta http://europeansforfinancialreform.org/en/system/files/3842_en_richard_murphy_eu_tax_gap_en_120229.pdf. Luettu 26.11.2013.
- Norad (2012). *Tax for Development*. Norad report. Norwegian Agency for Development Co-operation. Lokakuu 2012. Saatavilla osoitteesta http://www.norad.no/no/resultater/publikasjoner/norads-rapportserie/publikasjon/_attachment/396279?_download=true&_ts=13a8cde94d1. Luettu 7.1.2014.
- OECD (1998). *Harmful Tax Competition. An Emerging Global Issue*. OECD 1998.
- OECD (2013). *OECD Secretary-General Report to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors*. Moskova, Venäjä. 19-20.7.2013. Saatavilla osoitteesta <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax->

information/OECD-tax-report-G20.pdf. Luettu 21.11.2013.

Palan, Ronen (2003). *The Offshore World: Sovereign Markets, Virtual Places, And Nomad Millionaires*. Cornell University Press.

Reuters (2013). "Norway oil fund concerned about tax evasion". *Reuters* 9.8.2013. Saatavilla osoitteesta <http://uk.reuters.com/article/2013/08/09/uk-norway-wealthfund-idUKBRE9780MZ20130809>. Luettu 29.1.2014.

Statoil (2013). *Economic Impact by Country*. Www-sivu. Saatavilla osoitteesta <http://www.statoil.com/annualreport2011/en/sustainability/keysustainabilitydata/economicimpactbycountry/pages/economicimpactbycountry.aspx>. Luettu 1.12.2013.

Talousvaliokunta (2012a). *Talousvaliokunnan lausunto 8/2012 vp*. U 83/2011 vp. 16.3.2012. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tavl_8_2012_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Talousvaliokunta (2012b). *Talousvaliokunnan lausunto 2/2012 vp*. U 60/2011 vp. 16.2.2012. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tavl_2_2012_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Talousvaliokunta (2013a). *Talousvaliokunnan lausunto 20/2013 vp*. U 46/2013 vp. 17.9.2013. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tavl_20_2013_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Talousvaliokunta (2013b). *Talousvaliokunnan lausunto 11/2013 vp*. U 14/2013 vp. 26.4.2013. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tavl_11_2013_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Tax-news (2013). *ECOFIN Discusses Savings Tax Directive*. Ulrika Lomas, Bryssel. 20.11.2013. Saatavilla osoitteesta http://www.tax-news.com/news/ECOFIN_Discusses_Savings_Tax_Directive___62740.html. Luettu 26.11.2013.

Tiilikainen, Kimmo ym. (2013). *Siirtohinnoittelun valvontaresurssien tehostaminen*. Toimenpideoite 49/2013 vp. Allekirjoittajat Kimmo Tiilikainen /kesk, Mikko Alatalo /kesk, Lasse Hautala /kesk, Timo Kalli /kesk, Elsi Katainen /kesk, Mari Kiviniemi /kesk, Katri Komi /kesk, Seppo Kääriäinen /kesk, Jari Leppä /kesk, Markus Lohi /kesk, Aila Paloniemi /kesk, Arto Pirttilahti /kesk, Antti Rantakangas /kesk, Eero Reijonen /kesk, Simo Rundgren /kesk, Mikko Savola /kesk, Tapani Tölli /kesk, Anu Vehviläinen /kesk, Sirkka-Liisa Anttila /kesk, Antti Kaikkonen /kesk, Anne Kalmari /kesk, Inkeri Kerola /kesk, Esko Kiviranta /kesk, Timo V. Korhonen /kesk, Paula Lehtomäki /kesk, Mika Lintilä /kesk, Eeva-Maria Majjala /kesk, Mauri Pekkarinen /kesk, Tuomo Puumala /kesk, Juha Rehula /kesk, Markku Rossi /kesk, Annika Saarikko /kesk, Juha Sipilä /kesk, Ari Torniainen /kesk, Mirja Vehkaperä /kesk.

Toivola, Jani ja Lauri Ihalainen (2012). *Tilinpäätösdirektiivin soveltaminen aarniometsähakkuisiin*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Jani Toivola (vihr), vastaajana työministeri Lauri Ihalainen. KK 366/2012 vp. Saatavilla osoitteesta [http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw/?\\${APPL}=utppdf&\\${BASE}=utppdf&\\${THWIDS}=0.30/1385389530_95893&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw/?${APPL}=utppdf&${BASE}=utppdf&${THWIDS}=0.30/1385389530_95893&${TRIPPIFE}=PDF.pdf). Luettu 25.11.2013.

Tolppanen, Maria ja Jutta Urpilainen (2012). *Konserniavustuksen maksaminen konsernin ulkomaiselle yhtiötaholle*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Maria Tolppanen (ps), vastaajana VMI Jutta Urpilainen. KK 691/2012 vp. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_691_2012_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Torniainen, Ari ja Jutta Urpilainen (2013). *Veroparatiisit*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Ari Torniainen (ps), vastaajana VMI Jutta Urpilainen. KK 966/2013. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_966_2013_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Tossavainen, Reijo ja Päivi Räsänen (2013). *Tulojen piilottelu ”veroparatiiseissa”*. Kirjallinen kysymys, kysyjänä Reijo Tossavainen (ps), vastaajana sisäministeri Päivi Räsänen. KK 875/2013. Saatavilla osoitteesta http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_875_2013_p.shtml. Luettu 25.11.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012a). *Yritystoiminta ja innovaatiot kehityksen edistäjinä. Työ- ja elinkeinoministeriön kehitysmaatoiminta*. Jussi Toppila ja Leena Pentikäinen. Helmikuu 2012. Saatavilla osoitteesta http://www.tem.fi/files/32306/CS4_TEM_KEHITYSPOLITIIKKA_2011.pdf. Luettu 25.11.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012b). *Esitys: Team Finland -strategia ulkomaisten investointien edistämiseksi*. Jouni Hakala, Petri Peltonen, Severi Keinälä ja Henri Backman. Työ- ja elinkeinoministeriön

julkaisuja 39/2012. Lokakuu 2012. Saatavilla osoitteesta

http://www.tem.fi/files/34289/TEMjul_39_2012_web.pdf. Luettu 25.11.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2012c). *Aineettomien oikeuksien verokannustin. Kansainvälinen vertailu ja Suomen malli*. Tomi Viitala ja Laura Peni, Ernst & Young. TEM Raportteja 32/2012. 13.12.2012. Saatavilla osoitteesta http://www.tem.fi/files/35161/TEMrap_32_2012.pdf. Luettu 25.11.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2013). *Valtioneuvoston jatkokirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (U 46/2013 vp, ns. yritysten ei-taloudelliset ja monimuotoisuutta koskevat tiedot)*. U-jatkokirje 11.12.2013. Saatavilla osoitteesta <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+46/2013+1.+TEM+11.12.2013&base=euykirj&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 7.1.2014.

Ulkoasiainministeriö (2012). *Suomen kehityspoliittinen toimintaohjelma*. Ulkoasiainministeriö, kehitysviestinnän yksikkö. Saatavilla osoitteesta <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=241944>. Luettu 21.11.2013.

UNCTAD (2013). *World Investment Report 2013. Global Value Chains: Investment and Trade for Development*. Saatavilla osoitteesta http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf. Luettu 26.11.2013.

Urpilainen (2013). Avauspuhe seminaarissa International Event on “Strengthening the fight against tax fraud and tax evasion: state of play and the way forward”, saatavilla osoitteesta http://www.vm.fi/vm/en/04_publications_and_documents/03_documents/Urpilainen_speech_Tax_Event_2013-04-29_%284%29.pdf, luettu 21.11.2013.

Valtioneuvosto (2012). *Euroopan yhteisöjen komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista annettavasta direktiivistä*. U-kirjelmä 83/2012.. EU/2011/1797. Työ- ja elinkeinoministeriö muistio 2.2.2012. Saatavilla osoitteesta <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+83/2011&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 25.11.2013.

Valtioneuvosto (2013a). *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (yritysten ei-taloudelliset ja monimuotoisuutta koskevat tiedot)*. U-kirjelmä 46/2013. EU/2013/0899. Työ- ja elinkeinoministeriö muistio 27.6.2013. Saatavilla osoitteesta <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+46/2013&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 25.11.2013.

Valtioneuvosto (2013b). *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen (neljäs rahanpesudirektiivi) ja asetukseksi maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana (toinen varainsiirtoasetus)*. U-kirjelmä 14/2013. EU/2013/0627.

Valtiovarainministeriö muistio 4.4.2013. Saatavilla osoitteesta <http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+14/2013&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 25.11.2013.

Valtioneuvoston kanslia (2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma*. Valtioneuvoston kanslia 22.6.2011. Saatavilla osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>. Luettu 21.11.2013.

Valtiovarainministeriö (2012a). *Pääomamarkkinat ja kasvu*. Kansallista pääomamarkkinastrategiaa pohtiva työryhmä. Valtiovarainministeriön julkaisuja 10/2012. Maaliskuu 2012. Saatavilla osoitteesta http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/07_rahoytysmarkkinat/20120313Paeaeoma/Paeaeomamarkkinat_ja_kasvu_130312_NETTI.pdf. Luettu 25.11.2013.

Valtiovarainministeriö (2012b). *Finanssimarkkinoiden makrotaloudellisten vaikutusten sääntely ja valvonta*. Työryhmän muistio. Valtiovarainministeriön julkaisuja 32/2012. Lokakuu 2012. Saatavilla osoitteesta http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/07_rahoytysmarkkinat/20121106Finans/Finanssimarkkinoiden.pdf. Luettu 25.11.2013.

Valtiovarainministeriö (2012c). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle konkreettisista tavoista tehostaa veropetosten ja veronkierron torjuntaa EU:ssa ja sen ulkopuolella*. KOM(2012) 351

lopullinen. Saatavilla osoitteesta

<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=E+85/2012&base=ueasia&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 22.11.2013.

Valtiovarainministeriö (2013). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle - toimintasuunnitelma veropetosten ja veronkierron torjunnan tehotamiseksi*. EUTORI-numero:

EU/2012/1768. Saatavilla osoitteesta

<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=E+165/2012&base=ueasia&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>. Luettu 22.11.2013.